

מעשה ד' ממלך שגזר שמד

מעשה נסים

פעם אחת היה מלך וגזר על המדינה גרוש בגזרות שמד, שמי שירצה להשאר במדינה ימיר דתו, ואם לאו, יהיה נתגרש מהמדינה. והיו קצת מהם שהפקירו כל רכושם ועשירות שלהם ויצאו משם בדלות כדי לשאר באמונה שיהיו ישראלים, וקצת מהם חסו על רכושם ועשירותם, ונשארו שם והיו אנוסים. בצנעא

נחרי אפרסמון

מעשה ד' — ממלך שגזר שמד

פעם אחת היה מלך, וגזר על המדינה גרוש בגזרות שמד, שמי שירצה להשאר במדינה ימיר דתו, ואם לאו, יהיה נתגרש מהמדינה; כי כף הנה פעמים רבות במשך הדורות, שקמו מלכים רשעים על נשמות ישראל, וגזרו גזרות שמד, שכל מי שרוצה להשאר במדינתם, ימיר דתו, ויחמנא לצלן, ואם לאו יתגרשו ממדינתם, וכמו שקרה במדינת ספרד ב"גרוש ספרד" המפרסם, ובאינקוויזיציה הארוכה שלהם, והסוף של מלכים אלו היה תמיד, שהם וזרעם נשמדו מעל פני האדמה, ונשמות ישראל נשארו חיים וקיימים לעולם. והיו קצת מהם שהפקירו כל רכושם ועשירות שלהם ויצאו משם בדלות, כדי לשאר באמונה שיהיו ישראלים, כי זהו עקר מצות אהבת ה', להיות מוכן ומזמן למסור את לבבו ונפשו ומאודו בשביל השם יתברך, וכמו שכתוב (דברים ו, ה): "ואהבת את הוי"ה אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", ואמרו חכמינו הקדושים (ברכות נד.): בכל מאדך — בכל ממונה, שיפקיר אדם כל ממונו ורכושו כדי להשאר קיים באמונתו בו יתברך. וקצת מהם חסו על רכושם ועשירותם ונשארו שם, כי על זה אמרו חכמינו

היו נוהגים דת יהודית ובפרהסיא לא היו רשאים לנהג
כמו יהודים.

וימת המלך, ונעשה בנו מלך והתחיל לנהג המדינה ביד
רמה, וכבש כמה מדינות והיה חכם גדול.

וימחמת שהיה מחזיק בתקפידו את השרי-מלוכה,
יעצו עליו ונתקשרו לפל עליו ולהכרית אותו

נחרי אפרסמון

הקדושים (ברכות סא): אם נאמר 'בכל נפשך', למה נאמר 'בכל מאדך', ואם
נאמר 'בכל מאדך', למה נאמר 'בכל נפשך'? אלא אם יש לך אדם שגופו
חביב עליו מממונו, לך נאמר: 'בכל נפשך', ואם יש לך אדם שממונו חביב
עליו מגופו, לך נאמר: 'בכל מאדך'; כי יש אחד שממונו חביב עליו
מגופו, וקשה לו מאד לפרש מהונו ורכושו, ואף-על-פי-כן גם הוא מצוה
למסור הכל בשביל אהבת השם יתברך, אבל לא כל אחד זוכה לעמד בנטיון
זה, ומחפש עצה איך להשאיר בין עם ממונו ובין עם נפשו. והיו אנוסים,
בצנעא היו נוהגים דת יהודית, ובפרהסיא לא היו רשאים לנהג כמו יהודים,
ואיתא בספר 'אור החיים' להחסיד רבי יוסף יעבץ ז"ל, שהיה ממגדשי
ספרד, שאלו האנוסים היו רק החכמים בעיניהם, שיצרו עשו להם חשבון,
למה לכם להפסיד כל ממונכם, הלא תאמרו בפה, שאתם מקבלים דת
האמות, ורק בפרהסיא תתנהגו כמותם, אבל בלב ובצנעא תחזיקו דת
יהודית, אבל פשוטי העם והנשים והטף, כלם מסרו נפשם וממונם להשאיר
קיימים באמונתם. ותכף-ומיד הפקירו הכל, כדי להשאיר בדת יהודית, והסוף
של כל אלו האנוסים היה, שתפסו אותם מתנהגים דת יהודית בצנעא, וענו
אותם בכל מיני ענויים קשים ומרים, והרגו אותם בכל מיני מיתות משנות,
ולא הצליחה עצתם כלל. ומת המלך, ונעשה בנו מלך, והתחיל לנהג
המדינה ביד רמה, וכבש כמה מדינות, והיה חכם גדול. ומחמת שהיה
מחזיק בתקף ידו את השרי מלוכה, יעצו עליו ונתקשרו לפל עליו ולהכרית
אותו ואת זרעו; כי כך מצינו במשך כל הדורות, שכל אלו המלכים שרצו

וְאֵת זִרְעוֹ. וְהָיָה בֵּין הַשָּׂרִים אֶחָד מֵהָאֲנוּסִים, וַיֵּשֶׁב
עֲצָמוֹ: הֲלֹא מִפְּנֵי מָה אָנֹכִי אָנוּס, מִחֲמַת שְׁהִייתִי חָם עַל
הוֹנֵי וּרְכוּשֵׁי. עֲבָשׁוּ שְׁיֵהִיָּה הַמְּדִינָה בְּלֹא מֶלֶךְ, יֵהִיָּה אִישׁ
אֶת רֵעֵהוּ חַיִּים בְּלָעוּ, כִּי אִי אֶפְשָׁר שְׁיֵהִיָּה מְדִינָה בְּלֹא
מֶלֶךְ. עַל־כֵּן יַעֲזֹב בְּעֲצָמוֹ לִילָה וּלְהַגִּיד לְמֶלֶךְ בְּלִי יָדִיעָתָם.
וְהִלֵּךְ וְהַגִּיד לְמֶלֶךְ שְׁנַתְקִשְׁרוּ עָלָיו כַּנְּ"ל. וְהִלֵּךְ הַמֶּלֶךְ
וְנָסָה אִם אִמְתַּת הַדְּבָר, וְרָאָה שֶׁהוּא אִמְתַּת, וְהַעֲמִיד
שׁוֹמְרִים. בְּאוֹתוֹ לִילָה שֶׁנִּפְּלוּ עָלָיו תִּפְסוּ אוֹתָם וְדָן
אוֹתָם כָּל אֶחָד כְּפִי מִשְׁפָּטוֹ.

גַּחְרֵי אֶפְרַסְמוֹן

לְמֶלֶךְ בְּתַקְףָּ, וּלְהוֹסִיף עַל הַמְּלָכִים הַקּוֹדְמִים גְּזֵרוֹת וּמִסִּים וְכוּ', לְבַסּוֹף
הַתְּקַשְׁרוֹ עֲלֵיהֶם מְרָד, וְהַכְרִיתוֹ אוֹתָם וְאֵת זִרְעָם, וַכְּמוֹ שֶׁמְצִינֵנוּ גַם אֲצֵל מַלְכֵי
יִשְׂרָאֵל, שֶׁרַחֲבָעַם קָבַל עֲצַת הַנְּעָרִים, וְאָמַר (מְלָכִים-א' יב, יא): "וְעַתָּה אָבִי
הָעַמִּים עֲלֵיכֶם עַל כְּבֹד, וְאֲנִי אֲסִיף עַל עֲלֵכֶם, אָבִי יִסַּר אֶתְכֶם בְּשׁוֹטִים, וְאֲנִי
אֲיַסַּר אֶתְכֶם בְּעַקְרָבִים" וְגו', וּמֵאֲזַנְחָלְקָה מְלָכוֹת בֵּית דָּוִד, וְסָבְלוּ עִם
יִשְׂרָאֵל מָה שֶׁסָּבְלוּ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְמֶלֶךְ בְּתַקְףָּ וְעֵז, רַק עִם חֶסֶד וּרְחֻמִּים,
וַכְּמוֹ שֶׁיַּעֲצוּ הַזְּקֵנִים לְרַחֲבָעַם (שם): "אִם הַיּוֹם תִּהְיֶה עֹבֵד לְעַם הַזֶּה וְגו'
וְדַבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם דְּבָרִים טוֹבִים, וְהָיוּ לָךְ עֹבְדִים כָּל הַיָּמִים". וְהָיָה בֵּין הַשָּׂרִים
אֶחָד מֵהָאֲנוּסִים, וַיֵּשֶׁב עֲצָמוֹ: הֲלֹא מִפְּנֵי מָה אָנֹכִי אָנוּס? מִחֲמַת שְׁהִייתִי חָם
עַל הוֹנֵי וּרְכוּשֵׁי, עֲבָשׁוּ שְׁיֵהִיָּה הַמְּדִינָה בְּלֹא מֶלֶךְ, יֵהִיָּה אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ חַיִּים
בְּלָעוּ, כִּי אִי אֶפְשָׁר שְׁיֵהִיָּה מְדִינָה בְּלֹא מֶלֶךְ, וַכְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים
(אָבוֹת ג'): 'הוֹי מִתְפַּלֵּל בְּשִׁלּוּמָה שֶׁל מְלָכוֹת, שֶׁאֵלְמָלָא מוֹרְאָה שֶׁל מְלָכוֹת,
אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ חַיִּים בְּלָעוּ; עַל־כֵּן יַעֲזֹב בְּעֲצָמוֹ לִילָה וּלְהַגִּיד לְמֶלֶךְ בְּלִי
יָדִיעָתָם, וְהִלֵּךְ וְהַגִּיד לְמֶלֶךְ, שְׁנַתְקִשְׁרוּ עָלָיו כַּנְּ"ל, וְהִלֵּךְ הַמֶּלֶךְ וְנָסָה אִם
אִמְתַּת הַדְּבָר, וְרָאָה שֶׁהוּא אִמְתַּת, וְהַעֲמִיד שׁוֹמְרִים, בְּאוֹתוֹ לִילָה שֶׁנִּפְּלוּ עָלָיו
תִּפְסוּ אוֹתָם, וְדָן אוֹתָם כָּל אֶחָד כְּפִי מִשְׁפָּטוֹ. עֲנָה הַמֶּלֶךְ וְאָמַר לְהַשֵּׁר הָאֲנוּס

עָנָה הַמֶּלֶךְ וְאָמַר לְהַשָּׁר הָאָנוּס הַנַּ"ל: אֵיזָה כְּבוֹד אֶתֶּן לָךְ בְּשִׁבִיל זֶה שֶׁהִצַּלְתָּנִי וְאֵת זְרַעִי; אִם אָמַר לַעֲשׂוֹת אוֹתָךְ שָׂר, הֲרִי אֶתָּה בְּלֹא זֶה שָׂר. וְאִם לִתֵּן לָךְ מַעוֹת, יֵשׁ לָךְ. אָמַר אֵיזָה כְּבוֹד אֶתָּה רוֹצֵה וְאֶעֱשֶׂה לָךְ. עָנָה הָאָנוּס וְאָמַר: אֲבָל תַּעֲשֶׂה לִּי מָה שְּׂאֲמַר? אָמַר הַמֶּלֶךְ: הֵן. אָמַר: הַשִּׁבְעֵי לִי בְּכַתְרְךָ וּמַלְכוּתְךָ. וְנִשְׁבַּע לוֹ. עָנָה וְאָמַר (הָאָנוּס הַנַּ"ל) עֵקֶר כְּבוֹדִי שְׂאֵהִיָּה רִשְׁאֵי לְהִיּוֹת יְהוּדֵי בְּפִרְהֶסְיָא לְהַנִּיחַ טְלִית וּתְפַלִּין בְּפִרְהֶסְיָא. וְחָרָה לְהַמֶּלֶךְ מְאֹד, מִחֲמַת שְׂבֻכָל מְדִינָתוֹ אֵינָם רִשְׁאִים לְהִיּוֹת יְהוּדִים, אֲבָל לֹא הָיָה לוֹ בְּרָרָה מִחֲמַת הַשְּׂבוּעָה. בְּבִקֵּר הֶלֶךְ הָאָנוּס וְהַנִּיחַ טְלִית וּתְפַלִּין בְּפִרְהֶסְיָא.

נַחְרֵי אַפְרָסְמוֹן

הַנַּ"ל: אֵיזָה כְּבוֹד אֶתֶן לָךְ בְּשִׁבִיל זֶה שֶׁהִצַּלְתָּנִי וְאֵת זְרַעִי? אִם אָמַר לַעֲשׂוֹת אוֹתָךְ שָׂר, הֲרִי אֶתָּה בְּלֹא זֶה שָׂר, וְאִם לִתֵּן לָךְ מַעוֹת — יֵשׁ לָךְ. אָמַר אֵיזָה כְּבוֹד אֶתָּה רוֹצֵה וְאֶעֱשֶׂה לָךְ. עָנָה הָאָנוּס וְאָמַר: אֲבָל תַּעֲשֶׂה לִּי מָה שְּׂאֲמַר? אָמַר הַמֶּלֶךְ: הֵן. אָמַר: הַשִּׁבְעֵי לִי בְּכַתְרְךָ וּמַלְכוּתְךָ. וְנִשְׁבַּע לוֹ. עָנָה וְאָמַר (הָאָנוּס הַנַּ"ל): עֵקֶר כְּבוֹדִי שְׂאֵהִיָּה רִשְׁאֵי לְהִיּוֹת יְהוּדֵי בְּפִרְהֶסְיָא, לְהַנִּיחַ טְלִית וּתְפַלִּין בְּפִרְהֶסְיָא. וְחָרָה לְהַמֶּלֶךְ מְאֹד, מִחֲמַת שְׂבֻכָל מְדִינָתוֹ אֵינָם רִשְׁאִים לְהִיּוֹת יְהוּדִים, אֲבָל לֹא הָיָה לוֹ בְּרָרָה מִחֲמַת הַשְּׂבוּעָה. בְּבִקֵּר הֶלֶךְ הָאָנוּס, וְהַנִּיחַ טְלִית וּתְפַלִּין בְּפִרְהֶסְיָא; כִּי זֶהוּ עֵקֶר כְּבוֹדוֹ וְתַפְאֲרָתוֹ שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי, שֶׁיְכוּל לְלַכֵּת בְּטְלִית וּתְפַלִּין בְּפִרְהֶסְיָא, כִּי הַטְּלִית וְהַתְּפַלִּין הֵם הַלְּבוּשׁ וְהַכְּתָר שֶׁל מֶלֶךְ מְלָכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, וְזֶהוּ הַכְּבוֹד הַכִּי גָדוֹל שֶׁאֲנַחְנוּ זֹכִים לְלַבֵּשׁ לְבוּשׁוֹ וְכִתְרוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וּמִבְּאֵר בְּכֶמֶה מְקוֹמוֹת בְּזֶהָר, עֵצִם הַכְּרוּזִים שְׂיוּצָאִים מִפִּי כָּל מְלָאכֵי מַעְלָה, בְּשַׁעַת שֶׁנִּשְׁמָוֹת יִשְׂרָאֵל יוּצָאִים לְבֵית־הַכְּנֶסֶת בְּבִקֵּר, מַעֲטָפִים בְּטְלִית וּמַעֲטָרִים בְּתְפַלִּין.

**אַחֲר־כֵּן מֵת הַמֶּלֶךְ וַנַּעֲשֶׂה בְּנוֹ מֶלֶךְ. וְהוּא הִתְחִיל
לְהִנְהִיג מְדִינָתוֹ בְּרַפּוּת, מִחֲמַת שְׂרָאָה שָׂרְצוֹ
לְהַכְרִית אֶת אָבִיו בְּנִ"ל. וְכַבֵּשׁ מְדִינוֹת רַבּוֹת, וְהָיָה חֶכֶם**

נַהְרֵי אַפְרָסְמוֹן

ואומרים: "תנו מקום לבנו הנאמן של המלך, שיוצא בלבושו וכתרו של המלך". ופעם התבטא רבנו ז"ל ואמר: "רציתי שיהיה לי בן שילך בכל בקר עם טלית ותפלין לבית-הכנסת", כי אצל רבנו ז"ל לא נתקיים בן זכר, כי נולדו לו שני בנים, אבל נפטרו בגיל צעיר ורחמנא לצלן. וזה היה עקר כסופיו ורצונו, שיהיה לו בן זכר, שילך לבית-הכנסת בכל יום עם טלית ותפלין בפרהסיא, כי בשביל זה לבד כדאי להעמיד בן בעולם, שילך לבית-הכנסת עם טלית ותפלין. ובעוונותינו הרבים רואים, שיש בני-אדם המתבישים ללכת ברחוב עם תיק הטלית והתפלין שלהם, ומחביאים אותו באיזה כסוי שלא יראהו הגויים. ובאמת היא שטות גדולה, כי הלא הגוי אינו מתביש ללכת בפרהסיא עם כל מיני לבושים זרים ומגנים, ועם עגילים ושערות משנות, ואם-כן למה יתביש יהודי ללכת ברחוב עם תיק הטלית והתפלין שלו?! הלא זה עקר היפי הפאר שלנו!

אחר-כך מת המלך, ונעשה בנו מלך, כי כן דרכו של עולם, "דור הלך ודור בא" (קהלת א, ד), האדם בחיים חיותו נדמה לו שיחיה לעולם, ובפרט מלך שמולך בתקף ועז, נדמה לו שימלך כן לעולם, אבל כשמגיע היום שצריך לצאת מזה העולם, אז נאמר (שם ח, ח): "ואין שלטון ביום המות", כי אז אין לו שום ממשלה כלל. והוא התחיל להנהיג מדינתו ברפואת, מחמת שראה שרצו להכרית את אביו בנ"ל. וכבש מדינות רבות, והיה חכם גדול מאד, כי זהו עקר חכמת החיים לדעת, איך ללכת ברפואת ובנעימות עם בני-אדם, לחזק אותם ולמצא הנקודות טובות שבהם, ורק בדרך זו יכולים למלך עליהם באמת, כי טוב הכל חפצים לשמע, כמובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן כט); כי טבע בני-אדם, שחפצים לשמע דברי חזוק ועדוד, דבורים שישמחו נפשם, ויתנו להם תקוה טובה בחיים. וכשהמלך והמושל מתנהג בדרך זה, אוהבים אותו מאד ורוצים לשמע דבריו, וכמובא

גָּדוֹל מְאֹד וְצִוְיָה לְקַבֵּץ וְלִקְרוֹת אֶת כָּל הַחוּזֵי-כּוֹכָבִים שִׁיגִידוּ מֵאִיזָה דָּבָר יוֹכַל לְהִיּוֹת נִכְרַת זְרַעוֹ כְּדֵי שִׁישְׁמַר

נְהַרִי אֶפְרַסְמוֹן

בְּדַבְרֵי רַבְּנוּ ז"ל (ספרי-המדות, אות אהבה, סימן ז'): כְּשֶׁתַּחֲזֹק אֶת הָאָדָם בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, הוּא יֵאָהֵב אוֹתָךְ; וְאִם רוֹצִים לִפְעֹל אִיזָה דָּבָר אֶצֶל בְּנֵי-אָדָם, צָרִיכִין לִילֵךְ רַק עִם רַכּוֹת וּנְעִימוֹת, וְאִזּוּ פּוֹעֲלִים אֶצְלָם הִרְבָּה, וְכִמוֹ שֶׁאָמַר פֶּעַם רַבְּנוּ ז"ל: עִם טוֹב וְרַכּוֹת (מִיט גִיטְעֵנ'ס) פּוֹעֲלִים הִרְבָּה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר עִם רַע וְתַקִּיפוֹת (מִיט שְׁלֶעֶכְט'ס), וְאִם רוֹאִים, שֶׁלִּפְעָמִים בֵּן פּוֹעֲלִים עִם רַע וְתַקִּיפוֹת, צָרִיכִין לְדַעַת, שֶׁאִם הָיוּ הוֹלְכִין בְּטוֹב וּבְרַכּוֹת, הָיוּ פּוֹעֲלִים הִרְבָּה יוֹתֵר בְּקָלוֹת. וְלִכֵּן הַמֶּלֶךְ שֶׁהִנְהִיג מְדִינָתוֹ בְּרַכּוֹת, הֵיזָה יְכוֹל לְכַבֵּשׁ מְדִינוֹת רַבּוֹת, וְהֵיזָה חָכֵם גָּדוֹל מְאֹד. וְצִוְיָה לְקַבֵּץ וְלִקְרוֹת אֶת כָּל הַחוּזֵי כּוֹכָבִים, שִׁיגִידוּ מֵאִיזָה דָּבָר יוֹכַל לְהִיּוֹת נִכְרַת זְרַעוֹ, כְּדֵי שִׁישְׁמַר מִזֶּה, כִּי כֵן דָּרָךְ הַגּוֹיִים וְאֲמוֹת הָעוֹלָם, לְפָנוֹת אֶל חוּזֵי כּוֹכָבִים וְלִמְחַקְרֵי הַטְּבַע לְדַעַת הַעֲתִידוֹת, וְלִהְבִּין אֵיךְ לִשְׁמֹר עֲצָמָם מִמְּכָשׁוֹל, וּנְדָמָה לָהֶם שֶׁזֶה יֵצִיל אוֹתָם, אֲבָל אֶצֶל עַם יִשְׂרָאֵל כְּתִיב (דְּבָרִים יח, יג): "תָּמִים תִּהְיֶה עִם הַיְיֹ"ה אֱלֹהֶיךָ", וּפִרְשׁ רַש"י: הַתְּהַלֵּךְ עִמּוֹ בְּתַמִּימוֹת וּתְצַפֶּה לוֹ, וְלֹא תַחְקֹר אַחַר הַעֲתִידוֹת, אֲלֹא כָּל מָה שִׁיבּוֹא עֲלֶיךָ קִבֵּל בְּתַמִּימוֹת, וְאִזּוּ תִּהְיֶה עִמּוֹ וְלִחְלָקוֹ; כִּי אִין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל חוֹקְרִים אַחַר הַעֲתִידוֹת, וְאִין דוֹרְשִׁים לְחוּזֵי כּוֹכָבִים, רַק הוֹלְכִים עִם אֲמוֹנָה פְּשוּטָה וְתַמִּימָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה מְצַלִּיחִים בְּכָל דָּבָר. וְלִכֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שֵׁבַח קְנוֹ): אִין מְזַל לְיִשְׂרָאֵל; וּמוּבָא בְּשֵׁם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע שֶׁפְּרוּשׁוֹ, "אִין" — הוּא מְזַל לְיִשְׂרָאֵל, הֵינּוּ הַכַּח לְשִׁים עֲצָמָם לְאִין וּלְאֶפְס, וְלִבְטֹל עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי אֵל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, זֶהוּ עֵקֶר מְזַלּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כִּי עַל-יְדֵי שֶׁאָדָם מוֹסֵר עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי אֵל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, הוּא עוֹלָה לְמַעְלָה מִן הַטְּבַע וְהַמְקָרָה וְהַמְזַל, וַיֵּשׁ לוֹ רַק טוֹב וְחֶסֶד כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְכִמוּבָא בְּסִפְרֵים שֶׁנִּתְחַבְּרוּ עַל עֲנִין חֲכַמַת הַיָּד (עַל-פִּי זֶהר פֶּרֶשׁת יתרו), שֶׁכָּל מָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּעֲנִין חֲכַמַת הַיָּד, שִׁיכוֹלִים לְרַאוֹת עַל הַיָּד כָּל הַמְאָרְעוֹת שֶׁיִּקְרָה לְאָדָם בְּיַמֵּי חַיָּיו, כָּל זֶה נֶאֱמַר לְגוֹיִים וְאֲמוֹת הָעוֹלָם, שֶׁדוֹרְשִׁים אַחַר הַטְּבַע, אֲבָל לְנַפֵּשׁ בַּר יִשְׂרָאֵל, שִׁישׁ לוֹ אֲמוֹנָה בַּהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ וְעוֹסֵק בְּתַפְלָה, הָרִי עִם תַּפְלָה אַחַת מֵעֵמֶק הַלֵּב, יְכוֹל לְמַחֵק אֶת כָּל הַגְּזֵרוֹת רְעוֹת וְלִהְפָּכֵן

מִזָּה, וְאָמְרוּ לוֹ שִׁזְרְעוּ לֹא יִכְרַת, רַק שִׁישְׁמֹר מִשּׁוֹר
וְשָׂה. וְכָתְבוּ זֹאת בְּסֵפֶר הַזְּכוּרֹנוֹת וְצִוְהָ לְבָנָיו שִׁינְהִגּוּ
גַם־כֵּן כְּמוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ רַפָּה וְמֵת.

וְנַעֲשֶׂה בְּנוֹ מֶלֶךְ וְהִתְחִיל לְנַהֵג בְּיַד רָמָה וּבְחֹזֶק כְּמוֹ זְקֵנוֹ,
וְכַבֵּשׂ מְדִינֹת רַבּוֹת וְנִפְלַעַל חֲכָמָה, וְצִוְהָ

נַחְרֵי אַפְרָסְמוֹן

לְטוֹבָה. וְאָמְרוּ לוֹ שִׁזְרְעוּ לֹא יִכְרַת, רַק שִׁישְׁמֹר מִשּׁוֹר וְשָׂה, וְכָתְבוּ זֹאת בְּסֵפֶר
הַזְּכוּרֹנוֹת, וְצִוְהָ לְבָנָיו שִׁינְהִגּוּ גַם־כֵּן כְּמוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ רַפָּה, וְמֵת. כִּי הַחוּזֵי
כּוֹכְבִים מִתְנַבְּאִים, וְאִינָם יוֹדְעִים מָה מִתְנַבְּאִים, שְׂרָאוּ שְׁעָרָה הַצְּלַחְתּוֹ יִהְיֶה
עַל־יְדֵי שְׁמִירָה מִשּׁוֹר וְשָׂה, הֵינּוּ שְׂלֵא יִמְנַע וַיַּעֲכֹב נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שְׁבַמְדִּינָתוֹ, מְלָקִים מִצְּנוֹת תְּפִלִּין וְצִיּוּצִית, הַבָּאִים מִשּׁוֹר וְשָׂה, כִּי זֶהוּ עֶקֶר
תְּפָאֲרָתָם שֶׁל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוֹלְכִים מְלַבְּשִׁים בְּצִיּוּצִית וּמַעֲטָרִים בְּתְּפִלִּין,
שֶׁהֵם הַלְּבוּשׁ וְהַכְּתָר שֶׁל מֶלֶךְ מְלָכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה
מִשְׁפִּיעִים חַיּוֹת וְקִיּוּם לְהַמְדִּינָה שֶׁהֵם יוֹשְׁבִים בָּהּ. וּמַחֲמַת שֶׁהַמֶּלֶךְ נִהַג
מְלָכוּתוֹ בְּרַכּוֹת, וְלֹא יֵצֵא בְּתַקִּיפּוֹת לְמַנַּע נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מְלָקִים מִצְּוֹתֵיהֶם,
עַל־יְדֵי־זֶה הִיָּה קִיּוּם לְמַלְכוּתוֹ.

וְנַעֲשֶׂה בְּנוֹ מֶלֶךְ, וְהִתְחִיל לְנַהֵג בְּיַד רָמָה וּבְחֹזֶק כְּמוֹ זְקֵנוֹ; וְכֵן הִיָּתָה
הַטְּעוֹת שְׁלוֹ, שִׁחְזַר אֶל מְנַהֵג זְקֵנוֹ, לְהִנְהִיג הַמְדִּינָה בְּתַקְיָה וְעֵז, וְשָׂכַח
שְׁמַחְמַת זֶה קִשְׁרוֹ עַל זְקֵנוֹ קִשְׁר וְרִצּוֹ לְעַקֵּר אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם. וְעֵזב מְנַהֵג
אָבִיו וְאֵת צְוֹאָתוֹ לְהִנְהִיג אֶת הַמְדִּינָה בְּרַכּוֹת, וְזוֹ הִיָּתָה הַמְּפָלָה שְׁלוֹ,
שֶׁלְּבִסּוֹף נִכְרַת לְגַמְרֵי, כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְהִנְהִיג וּלְמַלֵּךְ עַל אַנְשִׁים בְּעַל כְּרָחַם
בְּתַקְיָה וְעֵז, כִּי לְבִסּוֹף יִמְרְדוּ בּוֹ, וְלֹא יִשְׂאָר מִמֶּנּוּ שׁוֹם זְכָר כָּלָל. כִּי הַמְּלוּכָה
צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּרַחֲמָנוֹת, כְּמוֹכָא בְּדַבְרֵי רַבֵּנוּ וְ"ל (לְקוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן
יח); כִּי עֶקֶר הַמְּלָכוּת שְׂרָשָׁה בְּחֲכָמָה, בְּשִׁבִיל זֶה כְּדֵי לִידַע אִיךָ לְהִנְהִיג
וּלְמַלֵּךְ, לְכֵן יֵשׁ לְכָל מֶלֶךְ חֲכָמִים וְיוֹעֲצִים, כִּי בְּזֶה תְּכוּן מְלָכוּתוֹ וְתַתְּקִיָּם
מְדִינָתוֹ, וְהַכֵּל בְּמַדַּת הַרַחֲמָנוֹת. וְכַבֵּשׂ מְדִינֹת רַבּוֹת, וְנִפְלַעַל חֲכָמָה, וְצִוְהָ

לְהַכְרִיז שְׁלֵא יִמְצָא בְּמַדִּינַתוֹ שׁוֹר וְשֵׁה כְּדֵי שְׁלֵא יִהְיֶה נֹכְרֵת זָרְעוֹ, עַל־כֵּן אֵין לוֹ מוֹרָא מִשׁוּם דְּבַר, וְנִהַג מְדִינַתוֹ בְּרָמָה.

וְנַעֲשֶׂה חֲכָם גְּדוֹל מְאֹד וְנַפְּל עַל חֲכָמָה לְכַבֵּשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּלֹא מִלְחָמָה, כִּי יֵשׁ שְׁבַעַה חֲלָקֵי עוֹלָם, שְׁהָעוֹלָם נִתְחַלַּק לְשִׁבְעָה חֲלָקִים. וְיֵשׁ שְׁבַעַה כּוֹכְבֵי־לְכַת שְׁכָל כּוֹכַב מְאִיר בְּחֵלֶק מִחֲלָקֵי הָעוֹלָם. וְיֵשׁ שְׁבַעַה מִיּוֹנֵי מִתְּכּוֹת שְׁכָל אֶחָד מִשְׁבַּעַה כּוֹכְבֵי־לְכַת מְאִיר בְּמִין מִתְּכּוֹת אֶחָד. וְהֵלֶךְ וְקִבֵּץ כָּל הַשְּׁבַעַה מִיּוֹנֵי מִתְּכּוֹת, וְצִוָּה

גַּהְרֵי אַפְרָסִמוֹן

לְהַכְרִיז שְׁלֵא יִמְצָא בְּמַדִּינַתוֹ שׁוֹר וְשֵׁה, כְּדֵי שְׁלֵא יִהְיֶה נֹכְרֵת זָרְעוֹ, עַל־כֵּן אֵין לוֹ מוֹרָא מִשׁוּם דְּבַר, וְנִהַג מְדִינַתוֹ בְּרָמָה, וְנַעֲשֶׂה חֲכָם גְּדוֹל מְאֹד, וְהַחֲכָמָה שְׁלוֹ הָיְתָה מִפְּלִתוֹ, בְּבַחֲיִנַת (אִיּוֹב ה', יג): "לֹכַד חֲכָמִים בְּעָרְמָם", כִּי הוּא הִתְחַכֵּם לְהַשְׁמֵר מִשׁוֹר וְשֵׁה בְּפִשְׁטוֹת, שְׁלֵא יִהְיוּ נִמְצָאִים כָּלֵל בְּמַדִּינַתוֹ, וּבְאֻמַּת הָיָה צָרִיךְ לְשַׁמֵּר, שְׁיִלְכוּ הַיְהוּדִים בְּמַדִּינַתוֹ בְּתַפְלִין וְצִיּוּצִית הַנַּעֲשִׂים מִשׁוֹר וְשֵׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה לֹא יִהְיֶה נֹכְרֵת הוּא וְזָרְעוֹ. אֲבָל רְמוֹת רוּחוֹ הִטְעֵתוֹ, וְזוֹ הָיְתָה מִפְּלִתוֹ, שְׁהֵלֶךְ נֶגְדַּת הַיְהוּדִים, כִּי כָּל מְלָכוֹת הַגּוֹזְרֵת נֶגְדַּת הַיְהוּדִים, לְבַסּוֹף תְּהִיָּה לָהֶם מִפְּלָה גְּדוֹלָה מְאֹד, אֲפֹלוּ אַחַר כַּמָּה דוֹרוֹת. וְנַפְּל עַל חֲכָמָה לְכַבֵּשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּלֹא מִלְחָמָה, כִּי יֵשׁ שְׁבַעַה חֲלָקֵי עוֹלָם, שְׁהָעוֹלָם נִתְחַלַּק לְשִׁבְעָה חֲלָקִים, שְׁהֵם: אַפְרִיקָה, אֲסִיָּה, אִירוּפָּה, אַמְרִיקָה וְכו' (עֵין סֵפֶר הַבְּרִית, מֵאֲמֵר ט', פָּרָק ט'), וְיֵשׁ שְׁבַעַה כּוֹכְבֵי לְכַת, שְׁהֵם שְׁצִ"ם חֲנֻכָּ"ל: שְׁבֶתְאִי, צְדָק, מְאָדִים, ח'מָה, נִגְוָה, כּוֹכַב, ל'בְּנָה (עֵין רִש"י, מִסְּכַת בְּרִכוֹת נט:), שְׁכָל כּוֹכַב מְאִיר בְּחֵלֶק מִחֲלָקֵי הָעוֹלָם, וְיֵשׁ שְׁבַעַה מִיּוֹנֵי מִתְּכּוֹת, שְׁהֵם: כְּסָף, זָהָב, נַחֲשֵׁת, בְּדִיל, עוֹפְרֵת, כְּסָף חֵי, בְּרָזֶל, שְׁכָל אֶחָת מִשְׁבַּעַה כּוֹכְבֵי לְכַת, מְאִיר בְּמִין מִתְּכּוֹת אֶחָד, (וְכַמְבָּאָר כָּל זֶה הֵיטֵב שָׁם בְּסֵפֶר הַבְּרִית, מֵאֲמֵר ג', כּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם, פָּרָק ו'); כִּי כָּלֶם קְשׁוּרִים זֶה בְּזֶה. וְהֵלֶךְ וְקִבֵּץ כָּל הַשְּׁבַעַה מִיּוֹנֵי מִתְּכּוֹת, וְצִוָּה לְהַבִּיא כָּל הַפְּאֲטָרְעֵטִין שֶׁל כָּל

לְהַבִּיא כָּל הַפִּאֲטָרְעִיין (הַתְּמוֹנוֹת) שֶׁל כָּל הַמְּלָכִים שֶׁהֵם
 שֶׁל זָהָב שְׁתּוּלִין בַּפִּלְטָרִין שְׁלֵהֶם וְעָשָׂה מִזֶּה אָדָם. רֹאשׁוֹ
 שֶׁל זָהָב וְגוֹפּוֹ שֶׁל כֶּסֶף וְכֵן שָׂאָר הָאֵיבָרִים מִמִּינֵי מַתְּכוֹת
 הָאֲחֵרִים וְהָיָה בְּאוֹתוֹ הָאָדָם כָּל הַשְּׁבָעָה מִיַּיִן מַתְּכוֹת,
 וְהַעֲמִיד אוֹתוֹ עַל הַר גְּבוּהָ. וְהָיוּ כָּל הַשְּׁבָעָה כּוֹכְבֵי־לֶכֶת
 מֵאִירִין בְּאוֹתוֹ הָאָדָם. וּכְשֶׁהָיָה אָדָם צָרִיד לְאִיזָה עֵצָה אוֹ
 אִיזָה מִשְׁאֵל־מִתָּן אִם לַעֲשׂוֹתוֹ אִם לֹא, הָיָה עוֹמֵד נֶגֶד
 אוֹתוֹ הָאֵיבָר שֶׁל הַמִּין מַתְּכֵת הַשִּׁיף לְחֶלֶק הָעוֹלָם שֶׁהוּא
 מִשָּׁם וְהָיָה חוֹשֵׁב בְּדַעְתּוֹ אִם לַעֲשׂוֹת אִם לֹא. וּכְשֶׁהָיָה
 צָרִיד לַעֲשׂוֹת הָיָה מֵאִיר וּמְזַרֵּחַ אוֹתוֹ הָאֵיבָר וְאִם לֹא,

נַחֲרֵי אֶפְרָסִמוֹן

הַמְּלָכִים שֶׁהֵם שֶׁל זָהָב, שְׁתּוּלִין בַּפִּלְטָרִין שְׁלֵהֶם, וְעָשָׂה מִזֶּה אָדָם; כִּי כֵן
 הָיָה דְרָכֵן שֶׁל אַמּוֹת הָעוֹלָם, לַעֲשׂוֹת פֶּסֶל וְאֵלִיל מִן הַמֶּלֶךְ וְהַמְּנַהֵיג שְׁלֵהֶם,
 לְהַכְנִיס מוֹרָאם בְּלֵב הָעָם, וּכְמוֹ שָׂרָאוּ בַּמְּדִינַת רוּסְיָה בְּמַמְשַׁלַּת הַצָּר, וְכֵן
 אֶצֶל הַקּוֹמוֹנִיסְטִים, יַמַּח שְׁמֵם, שֶׁהַעֲמִידוֹ בְּכָל מְקוֹם פֶּסֶל מְנַהֵיגִם, לְהַכְנִיעַ
 לֵב הָעָם אַחֲרָיו, וְהַפִּילוֹ מוֹרָא וּפְחָד עַל בְּנֵי־אָדָם. רֹאשׁוֹ שֶׁל זָהָב וְגוֹפּוֹ שֶׁל
 כֶּסֶף, וְכֵן שָׂאָר הָאֵיבָרִים מִמִּינֵי מַתְּכוֹת הָאֲחֵרִים, וְהָיָה בְּאוֹתוֹ הָאָדָם כָּל
 הַשְּׁבָעָה מִיַּיִן מַתְּכוֹת, וְהַעֲמִיד אוֹתוֹ עַל הַר גְּבוּהָ; וּכְדָרְךָ עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה
 לְבַחֵר מְקוֹם גְּלוּי וּמִפְּרָסֵם לְהַעֲמִיד אֱלִילֵיהֶם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יב, ב):
 "אֵת אֱלֹהֵיהֶם עַל הַהָרִים הַרְמִים וְעַל הַגְּבְעוֹת", וְאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא (עֲבוּדָה זָרָה
 מה): כָּל מְקוֹם שֶׁאֵתָּה מוֹצֵא הַר גְּבוּהָ וְגִבְעָה נִשְׂאָה וְכוּ', דַּע שֶׁיֵּשׁ שָׁם
 עֲבוּדַת כּוֹכְבִים. וְהָיוּ כָּל הַשְּׁבָעָה כּוֹכְבֵי לֶכֶת מֵאִירִין בְּאוֹתוֹ הָאָדָם, וּכְשֶׁהָיָה
 אָדָם צָרִיד לְאִיזָה עֵצָה אוֹ אִיזָה מִשְׁאֵל וּמִתָּן אִם לַעֲשׂוֹתוֹ אִם לֹא, הָיָה עוֹמֵד
 נֶגֶד אוֹתוֹ הָאֵיבָר שֶׁל הַמִּין מַתְּכֵת הַשִּׁיף לְחֶלֶק הָעוֹלָם שֶׁהוּא מִשָּׁם, וְהָיָה
 חוֹשֵׁב בְּדַעְתּוֹ אִם לַעֲשׂוֹת אִם לֹא, וּכְשֶׁהָיָה צָרִיד לַעֲשׂוֹת, הָיָה מֵאִיר וּמְזַרֵּחַ
 אוֹתוֹ הָאֵיבָר, וְאִם לֹא הָיָה נֶחֱשֵׁף הָאֵיבָר (כָּל זֶה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ הַגָּדֹל).

הָיָה נְחֻשֶׁת הָאֵיבֹר. (כֹּל זֶה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ הַנַּ"ל) וְעַל־יְדֵי זֶה הָיָה
כּוֹבֵשׁ כָּל הָעוֹלָם, וְאַסֵּף מִמּוֹן רַב.

וְאוֹתוֹ הַדְּמוּת אָדָם לֹא הָיָה מְסַגֵּל לְהַנַּ"ל, רַק (בְּאַפְּן
וּבְתַנְאִי) שִׁיחִיָּה הַמֶּלֶךְ מִשְׁפִּיל גָּאִים וּמַגְבִּיָּה
שְׁפָלִים. וְהֵלֶךְ וְשָׁלַח פְּקָדוֹת (הֵינּוּ אוֹקְאִזִּין) עֲבוּר כָּל
הַיְעַדְנִירָאֲלִין [הַקְּצִינִים] וְשָׂאֵר הַשָּׂרִים שֵׁישׁ לָהֶם הַתְּמִנּוֹת
וְאוֹרְדִירֵשׁ [זְכוּיֹת מִיְחָדוֹת], וּבָאוּ כָּלָם. וְהַשְׁפִּיל אוֹתָם, וְלָקַח
מֵהֶם הַהַתְּמִנּוֹת שְׁלָהֶם. אֶפְלוּ אוֹתָן שְׁהִיוּ לָהֶם הַתְּמִנּוֹת
שְׁעַבְדוּ אֶצֶל אָבִי אָבִי זְקֵנוּ, לָקַח מֵהֶם. וְהַגְּבִיָּה שְׁפָלִים,
וְהַעֲמִיד אוֹתָם תַּחְתֵּיהֶם. בְּתוֹכָם הָיָה הַשָּׂר הָאָנוּס הַנַּ"ל

נַחְרֵי אַפְרַסְמוֹן

וְעַל־יְדֵי־זֶה הָיָה כּוֹבֵשׁ כָּל הָעוֹלָם, וְאַסֵּף מִמּוֹן רַב; כִּי זֶה כְּלָלִיּוֹת קְלָפוֹת
עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, שְׁעוֹשִׂים פֶּסֶל וְאֱלִיל מִבְּנֵי־אָדָם, וְחוֹשְׁבִים תַּחְבּוּלוֹת אֵיךְ
לְהוֹצִיא כֶּסֶף מִבְּנֵי־אָדָם וּלְמַלֵּא כִּיסָם, וּמְאִירִים לָהֶם אוֹרוֹת וְנִצּוֹצוֹת, עַל־יְדֵי
תַּחְבּוּלוֹת שֶׁל שָׁקָר, וּמְטַעִין כָּל הַבְּרִיּוֹת אַחֲרֵיהֶם, וְתַכְלִית כָּל הַשְּׁקָרִים הָאֵלוּ
הוּא רַק לְהוֹצִיא מִבְּנֵי־אָדָם כֶּסֶפִּים. וְכַמוֹכָא בְּדַבְרֵי רַבְּנּוּ ז"ל (לְקוּטֵי־מוֹהַר"ן,
חֶלֶק א', סִימָן כג), שְׁכָל עֲבוֹדוֹת זָרוֹת תְּלוּיִים בְּמִמּוֹן. וְאוֹתוֹ הַדְּמוּת אָדָם לֹא
הָיָה מְסַגֵּל לְהַנַּ"ל, רַק (בְּאַפְּן וּבְתַנְאִי) שִׁיחִיָּה הַמֶּלֶךְ מִשְׁפִּיל גָּאִים וּמַגְבִּיָּה
שְׁפָלִים. וְהֵלֶךְ וְשָׁלַח פְּקָדוֹת (הֵינּוּ אוֹקְאִזִּין) עֲבוּר כָּל הַיְעַדְנִירָאֲלִין וְשָׂאֵר
הַשָּׂרִים, שֵׁישׁ לָהֶם הַתְּמִנּוֹת וְאוֹרְדִירֵשׁ, וּבָאוּ כָּלָם, וְהַשְׁפִּיל אוֹתָם, וְלָקַח
מֵהֶם הַהַתְּמִנּוֹת שְׁלָהֶם, אֶפְלוּ אוֹתָן שְׁהִיוּ לָהֶם הַתְּמִנּוֹת שְׁעַבְדוּ אֶצֶל אָבִי אָבִי
זְקֵנוּ, לָקַח מֵהֶם, וְהַגְּבִיָּה שְׁפָלִים, וְהַעֲמִיד אוֹתָם תַּחְתֵּיהֶם, כִּי זוֹ הָיָה הַחֲכָמָה
הַרְעָה שֶׁל מְנַהֲיֵי אַמוֹת הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא לְהַשְׁאִיר גְּדֻלָּה וְהַתְּמִנּוֹת אֶצֶל אַנְשֵׁים
זְמַן רַב, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעַלּוּ בְּכַחַם וַיִּמְרְדוּ בָם, וְהָיוּ תְּמִיד מִשְׁפִּילִים הַגָּאִים
וּמְרִימִים הַשְּׁפָלִים, וְכִמוֹ שָׂרָאוּ בְּמִשְׁלַת הַקּוֹמוֹנִיסְטִים, יַמַּח שָׁמַם, שְׁאֲמְרוּ:
כִּיס אֶחָד לְכָלְנוּ, וְלָקַחוּ כָּל הַכֶּסֶף מִן הַעֲשִׂירִים וְהַשְׁפִּילוּ אוֹתָם, וַעֲשׂוּ אֶפְרַים

(היגו שהוא היה בתוך השרים שהמלך היה עוסק להשפילם) ושאל אותו המלך: מהו השררות וההתמנות שלך? השיב לו: השררות שלי הוא, שאהיה רשאי להיות יהודי בפרהסיא בשביל אותה הטובה שעשיתי לזקנה פנ"ל, ולקח מאתו זאת. וחזר ונעשה אנוס.

פעם אחת שכב המלך לישן, וראה בחלום שהשמים זפים, וראה כל השנים-עשר מזלות, וראה ששור ושה שיש בין המזלות, הם משחקים ממנו. והקיץ בכעס

נהרי אפרסמון

ואנשים פשוטים לראשים ומנהיגים, והכל מטעם הזה, שלא ימרדו בם. בתוכם היה השר האנוס הנ"ל (היגו שהוא היה בתוך השרים, שהמלך היה עוסק להשפילם), ושאל אותו המלך: מהו השררות וההתמנות שלך? השיב לו: השררות שלי הוא שאהיה רשאי להיות יהודי בפרהסיא, בשביל אותה הטובה שעשיתי לזקנה פנ"ל, כי זוהי הגדלה והתפארת של יהודי, מה שזוכה לקים המצוות בפרהסיא ובריש גלי, ובפרט ללכת בטלית ובתפלין, ולא להתביש מפני אף אחד, והוא אמר את זה בפרוש, כי זו היתה הגדלה שלו, שהולך בטלית ותפלין בריש גלי. ולקח מאתו זאת, וחזר ונעשה אנוס. פעם אחת שכב המלך לישן, וראה בחלום שהשמים זפים, וראה כל השנים-עשר מזלות, וראה ששור ושה שיש בין המזלות הם משחקים ממנו; כי יש שנים-עשר מזלות ברקיע כנגד שנים-עשר חדשי השנה, ושה הוא המזל של חדש ניסן, ושור הוא המזל של חדש איר (ספר יצירה, פרק ה'), והם שחקו ממנו, בבחינת (תהלים ב, ד): "יושב בשמים ישחק הנו"ה ילעג למו", כי הוא מנע מהיהודים לקים מצות תפלין וציצית הנעשים משור ושה, וזו היתה המפלה שלו. והקיץ בכעס גדול ונפחד מאד, כי הכעס מפחיד את האדם (ספר-המדות, אות כעס, סימן מא): הכעס מפחיד את האדם, ועוקר אותו משרשו לגמרי, בבחינת (איוב יח, ד): "טרף נפשו באפו", ובכעסו ברא מלאך

גְּדוּל וְנִפְחָד מְאֹד. וְצִוָּה לְהַבִּיא אֶת סֵפֶר הַזְכָּרוֹנוֹת,
וּרְאָה כְּתוּב בּוֹ שְׁעַל־יַדֵּי שׁוֹר וְשָׁה יִהְיֶה נִכְרַת זְרַעו.
וְנִפְל עָלָיו פַּחַד גְּדוּל. וְסֵפֶר לְהַמְלִכָּה וְנִפְל עָלֶיהָ וְעַל בְּנֵיהָ
גַם־בֶּן פַּחַד גְּדוּל. וַתִּפְעֶם רוּחוֹ מְאֹד, וְקָרָא לְכָל הַפּוֹתְרֵי
חִלּוּמוֹת, וְכָל אֶחָד הָיָה פּוֹתֵר לְעַצְמוֹ וְלֹא הָיָה קוֹלֵן נִכְנָם
בְּאָזְנוֹ. וְנִפְל עָלָיו פַּחַד גְּדוּל מְאֹד. וּבָא אֵלָיו חָכֵם אֶחָד
וְאָמַר לוֹ שְׂיֵשׁ לוֹ קְבֻלָּה מֵאֲבִיו, הֵיזֶת שְׂיֵשׁ שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת
שְׂשִׁים וַחֲמִשָּׁה מֵיָנִי תִּהְלֹכּוֹת הַשְּׂמֵשׁ וְיֵשׁ מְקוֹם שְׂכָל
הַשְּׂלֵשׁ מֵאוֹת שְׂשִׁים וַחֲמִשָּׁה מֵיָנִי תִּהְלֹכּוֹת הַשְּׂמֵשׁ
מִזְרִיחִים לְשֵׁם, וְשֵׁם גְּדַל שְׂכָט בְּרֻזֵל. וּמִי שְׂיֵשׁ לוֹ פַּחַד,
כְּשֶׁבֵא לְהַשְׂכָּט הַנַּ"ל נִצּוֹל מִהַפְּחָד.

נחרי אפרסמון

הַמְשַׁחִית שֶׁהַכְרִית אוֹתוֹ וְאֵת זְרַעוֹ לְגַמְרִי, כִּי מִי שֶׁהוּא בְּכַעַס, הוּא בּוֹרָא
מְשַׁחִית שֶׁנִּקְרָא אֶף וַחֲמָה, שְׂזָה מְכָרִית אוֹתוֹ לְגַמְרִי. וְצִוָּה לְהַבִּיא אֶת סֵפֶר
הַזְכָּרוֹנוֹת, וּרְאָה כְּתוּב בּוֹ, שְׁעַל־יַדֵּי שׁוֹר וְשָׁה יִהְיֶה נִכְרַת זְרַעו, וְנִפְל עָלָיו
פַּחַד גְּדוּל, וְסֵפֶר לְהַמְלִכָּה, וְנִפְל עָלֶיהָ וְעַל בְּנֵיהָ גַם־בֶּן פַּחַד גְּדוּל, וַתִּפְעֶם
רוּחוֹ מְאֹד, וְקָרָא לְכָל הַפּוֹתְרֵי חִלּוּמוֹת, וְכָל אֶחָד הָיָה פּוֹתֵר לְעַצְמוֹ, וְלֹא
הָיָה קוֹלֵן נִכְנָם בְּאָזְנוֹ, וְנִפְל עָלָיו פַּחַד גְּדוּל מְאֹד, וּבָא אֵלָיו חָכֵם אֶחָד
וְאָמַר לוֹ, שְׂיֵשׁ לוֹ קְבֻלָּה מֵאֲבִיו, הֵיזֶת שְׂיֵשׁ שֶׁלֹּשׁ־מֵאוֹת וְשְׂשִׁים וַחֲמִשָּׁה מֵיָנִי
תִּהְלֹכּוֹת הַשְּׂמֵשׁ, וְיֵשׁ מְקוֹם שְׂכָל הַשְּׂלֵשׁ־מֵאוֹת וְשְׂשִׁים וַחֲמִשָּׁה מֵיָנִי
תִּהְלֹכּוֹת הַשְּׂמֵשׁ מִזְרִיחִים לְשֵׁם, וְשֵׁם גְּדַל שְׂכָט בְּרֻזֵל, וּמִי שְׂיֵשׁ לוֹ פַּחַד,
כְּשֶׁבֵא לְהַשְׂכָּט הַנַּ"ל, נִצּוֹל מִהַפְּחָד; כִּי יֵשׁ שֶׁלֹּשׁ־מֵאוֹת וְשְׂשִׁים וַחֲמִשָּׁה
תִּהְלֹכֵי הַשְּׂמֵשׁ כְּנֶגֶד מִנְּזַן יְמוֹת הַחֲמָה, כִּי בְּכָל יוֹם הַשְּׂמֵשׁ מְסֻתּוֹבֵב סְבִיב
הָאָרֶץ בְּדֶרֶךְ וְהַלּוֹךְ אַחֵר, וְיֵשׁ מְקוֹם שְׂכָל הַשְּׂלֵשׁ־מֵאוֹת וְשְׂשִׁים וַחֲמִשָּׁה
תִּהְלֹכּוֹת מִזְרִיחִים לְשֵׁם, וְהוּא הַר הַבֵּית וּמְקוֹם הַמְּקַדֵּשׁ, שְׂשֵׁם מְאִירָה
שְׂכִינַת עֲזוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהָאָרֶה גְּדוּלָּה וְעֲצוּמָה מְאֹד, וְשֵׁם גְּדַל שְׂכָט בְּרֻזֵל, שֶׁהֵם

וְהוּטַב לְהַמְלִיךְ, וְהִלֵּךְ עִם אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וְכָל זֶרְעוֹ לְמָקוֹם
 הַנַּ"ל עִם הַחֲכָם הַנַּ"ל. וּבְאֲמִצֵּעַ הַדֶּרֶךְ עוֹמֵד
 מִלֵּאךְ שֶׁהוּא מְמַנֶּה עַל כַּעֲס, כִּי עַל־יְדֵי כַּעֲס בּוֹרְאִים
 מִלֵּאךְ הַמְשֻׁחִית, וְאוֹתוֹ מִלֵּאךְ הַנַּ"ל הוּא מְמַנֶּה עַל כָּל
 הַמְשֻׁחִיתִים. וְשׂוֹאֲלִין אוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ, כִּי יֵשׁ דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל לְפָנָי

נְהַרִי אֶפְרַסְמוֹן

שְׁכַטִי יְהִי עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל, שֵׁשׁ לָהֶם כַּח שֶׁל בְּרוּל לַעֲמֵד כְּנֶגֶד כָּל הַקָּמִים
 עֲלֵיהֶם, וְאֶפְלוּ אִם נִגְזַר עֲלֵיהֶם אִיזָה גְזֵר דִּין, חֵס וְשְׁלוֹם, שֶׁהוּא בַחֲיִנַת שְׁכַט
 עֲבָרְתוֹ יִתְבַרֵּךְ, וְיֵשׁ לָהֶם פֶּחֶד, אֲבָל עַל־יְדֵי שְׂבָאִים לְשֵׁם, יְכוּלִים לְהַפִּיךְ מִדַּת
 הַדִּין לְמִדַּת הַרְחָמִים, וְלְהַעֲבִיר הַפֶּחֶד מֵעֲלֵיהֶם, כִּי בְמָקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֵׁם
 מְקוֹם הִירָאָה, כְּמוֹ שְׁכַתוֹב (בְּרֵאשִׁית כב, יד): "וַיִּקְרָא אֲבָרְהָם שֵׁם הַמְּקוֹם הַהוּא
 הַנְּזִ"ה יִרְאָה אֲשֶׁר יֹאמֵר הַיּוֹם בְּהַר הַנְּזִ"ה יִרְאָה", וְאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים
 (פְּסִיקְטָא רַבְתִּי): אָמַר לוֹ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁהִיִּיתִי מִבְּקֵשׁ לְהוֹדִיעַךָ בְּעוֹלָם,
 שֶׁלֹּא עַל חֲנֻם בַּחֲרָתִי בְּךָ מִכָּל הָאָמוֹת (בְּרֵאשִׁית כב, יב): "כִּי עֲתָה יִדְעָתִי כִּי
 יִרְא אֱלֹהִים אֶתְּהָ", מִיָּד "וַיִּקְרָא אֲבָרְהָם אֶת שֵׁם הַמְּקוֹם הַהוּא הַנְּזִ"ה יִרְאָה
 אֲשֶׁר יֹאמֵר הַיּוֹם בְּהַר הַנְּזִ"ה". וְהוּטַב לְהַמְלִיךְ, וְהִלֵּךְ עִם אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וְכָל
 זֶרְעוֹ לְמָקוֹם הַנַּ"ל עִם הַחֲכָם הַנַּ"ל, וּבְאֲמִצֵּעַ הַדֶּרֶךְ עוֹמֵד מִלֵּאךְ שֶׁהוּא מְמַנֶּה
 עַל כַּעֲס, כִּי עַל־יְדֵי כַּעֲס בּוֹרְאִים מִלֵּאךְ הַמְשֻׁחִית, וְאוֹתוֹ מִלֵּאךְ הַנַּ"ל הוּא
 מְמַנֶּה עַל כָּל הַמְשֻׁחִיתִים, כִּי הַכַּעֲס הִיא הַמְּדָה הַמְשֻׁחִיתָה יוֹתֵר מִשְׂאָר כָּל
 הַמְּדוֹת, כִּי עַל־יְדֵי שְׂאָר כָּל הַעֲבֻרוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת, הָאָדָם עוֹשֶׂה כְּתָם עַל
 נַפְשׁוֹ, וְיוֹכֵל לְרַחֵץ הַכְּתָם עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה, אֲבָל עַל הַכַּעֲס נֹאמֵר (אִיּוֹב יח,
 ד): "טֹרֵף נַפְשׁוֹ בְּאִפּוֹ", שְׁטוּרֵף וּמְחַבֵּל אֶת נַפְשׁוֹ לְגַמְרִי, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן,
 וּבִקְשֵׁי יוֹכֵל לְהַחְזִיר אֵלָיו אֶת נַפְשׁוֹ, כִּי בְשַׁעָה שֶׁהָאָדָם כּוֹעֵס, הוּא עוֹקֵר
 לְגַמְרִי אֶת נַפְשׁוֹ מִמֶּנּוּ, וְהוּא צָרִיף רַחֲמִים רַבִּים לְהַשִּׁיב אֵלָיו. וְשׂוֹאֲלִין אוֹתוֹ
 הַדֶּרֶךְ, הֵינּוּ שְׂצָרִיכִין לְשָׂאֵל אֶת הַמִּלֵּאךְ הַמְּמַנֶּה עַל הַכַּעֲס, אִיךְ מַגִּיעִין אֶל
 הַמְּקוֹם שֶׁל הַשְּׁכַט בְּרוּל לְהַנְצִל מִהַפְּחֵד, כִּי מִי שֶׁהוּא כַּעֲסָן, וְטוּרֵף אֶת נַפְשׁוֹ
 בְּאִפּוֹ, בּוֹדָאֵי לֹא יוֹכֵל לְהַגִּיעַ לְשֵׁם, וְיִהְיֶה נִשְׂרָף לְגַמְרִי מִן הָאֵשׁ שֶׁל כַּעֲס
 בְּעַצְמוֹ, וְלִכֵּן צָרִיכִים לְשָׂאֵל אֶת הַמִּלֵּאךְ הַמְשֻׁחִית בְּעַצְמוֹ, בְּסוּד (שְׂמוּאֵל-ב')

אִישׁ, וַיֵּשׁ דָּרֶךְ שֶׁהוּא מָלֵא טֵיט, וַיֵּשׁ דָּרֶךְ שֶׁהוּא מָלֵא
פְּחָתִים וּבֹרוֹת, וְכֵן שָׁאֵר דְּרָכִים. וַיֵּשׁ דָּרֶךְ אֶחָד שֵׁישׁ
שֵׁם אִשׁ שְׁאֲרַבַּע פְּרָסָאוֹת מֵאוֹתוֹ הָאִשׁ נִשְׂרָפִים (וּשְׂאֵלוֹ לוֹ
הַדָּרֶךְ וְאָמַר לָהֶם אוֹתוֹ הַדָּרֶךְ שֵׁישׁ שֵׁם הָאִשׁ), וְהָיוּ הוֹלְכִים. וְהָיָה
הַחֶכֶם מִסְתַּכֵּל לְפָנָיו בְּכָל פַּעַם אִם יֵשׁ שֵׁם אוֹתוֹ הָאִשׁ,
כִּי הָיָה לוֹ קִבְלָה מֵאֲבִיו שֵׁישׁ שֵׁם אִשׁ כַּנִּל. בְּתוֹךְ כֶּף
רָאָה הָאִשׁ, וְרָאָה שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים דָּרֶךְ הָאִשׁ מְלָכִים

נַחְרֵי אֶפְרַסְמוֹן

כג, כא): "ויגזל את החנית מיד המצרי ויהרגהו בחניתו"; כי יש דרך ישר
לפני איש, ויש דרך שהוא מלא טיט, ויש דרך שהוא מלא פחתים וכורות,
וכן שאר דרכים, ויש דרך אחד, שיש שם אש, שארבע פרסאות מאותו האש
נשרפים; כי יש דרך הצדיקים, שמאיר לפניהם שם הוי"ה ברוך הוא בארבע
אותיותיה באור נערב ונורא מאד, והם נזהרים מלהתקרב אל האש יותר
מדי, שלא יהיו נשרפים על ידה, חס ושלום, בבחינת (תהלים טז, ח): "שויתי
הוי"ה לנגדי תמיד", לנגדי דיקא, הינו מנגד ומרחוק, ולא להתקרב יותר
מדאי, שזהו הצמצום הקדוש שיש להצדיקים, שיודעים איך להשיג השגות
אלקותו יתברך, שהוא על-ידי צמצומים רבים, כמובא בדברי רבנו ז"ל
(לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ל'), והוא גם הסוד של התפלין והציצית, שהם
המחין והצמצום, כמובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נד), כי
ציצית זה הצמצום, ותפלין זה המחין. (וּשְׂאֵלוֹ לוֹ הַדָּרֶךְ, וְאָמַר לָהֶם אוֹתוֹ הַדָּרֶךְ
שֵׁישׁ שֵׁם הָאִשׁ); וזו היתה המפלה שלו, כי הוא ברא את המלאך המשחית
על-ידי כעסו, וזה הביא לו הפחד, ואחר-כך שאל את המלאך: איך מגיעין
אל המקום להנצל מהפחד, הרי המלאך בודאי יוליק אותו אל תוך אש
הכעס עד שישרף לגמרי. והיו הולכים, והיה החכם מסתכל לפניו בכל פעם,
אם יש שם אותו האש, כי היה לו קבלה מאביו, שיש שם אש כנ"ל, בתוך
כף ראה האש, וראה שהיו הולכים דרך האש מלכים ויהודים מעטפים

ויהודים מעטפים בטלית ותפליון, וזה היה מחמת שהיו אצל אותן המלכים יושבים יהודים במדינתם, על-פן היו יכולים לילך דרך האש. ואמר החכם להמלך: באשר שיש קבלה בידי, שארבע פרסאות רחוק מן האש נשרפים, על-פן אין אני רוצה לילך עוד. והמלך חשב: מאחר שרואה ששאר מלכים הולכים שם דרך האש, על-פן אמר שגם הוא ילך. וענה החכם: אני יש לי קבלה מאבי פנ"ל, על-פן איני רוצה לילך. אתה אם רצונך לילך, לך. והלך המלך וזרעו, ושלט בהם האש, ונשרף הוא וזרעו ונכרתו כלם.

נהרי אפרסמון

בטלית ותפליון, וזה היה מחמת שהיו אצל אותן המלכים יושבים יהודים במדינתם, על-פן היו יכולים לילך דרך האש, כי הפח של קדשת המצוות האלו ממשיך על האדם שמירה עליונה, שלא יהיה נשרף מן האש שלמעלה, שזה פלליות הקשרים של הציצית והתפליון, ומה שתופרין אותן בגידין וכורכין אותן בשערות, שהם צמצוצים שונים לצמצם האש שלמעלה, כמובא בדברי מוהרנ"ת ו"ל (לקוטי הלכות, נדרים ג', אות יב). ואמר החכם להמלך: באשר שיש קבלה בידי, שארבע פרסאות רחוק מן האש נשרפים, על-פן אין אני רוצה לילך עוד, והמלך חשב: מאחר שרואה ששאר מלכים הולכים שם דרך האש, על-פן אמר שגם הוא ילך, וענה החכם: אני יש לי קבלה מאבי פנ"ל, על פן איני רוצה לילך, אתה, אם רצונך לילך — לך, כי גם להחכם היה הצמצום הקדוש לא להתקרב אל האש יותר מדי, כבחינת: "שויתי הונ"ה לנגדי תמיד" פנ"ל, ולכן לא הרס את הגבול להתקרב אל האש בתוך הד' פרסאות. והלך המלך וזרעו, ושלט בהם האש, ונשרף הוא וזרעו ונכרתו כלם, כשבא החכם לביתו, היה תמוה

כַּשָּׁבָא הַחֶכֶם לְבֵיתוֹ, הָיָה תְמוּנָה בְּעֵינֵי הַשָּׂרִים. הָלֹא
 הָיָה נִשְׁמָר מִשׁוֹר וְשָׂה, וְאִיךְ בָּא שְׂיִהִיָּה נִכְרַת
 הוּא וְזָרְעוֹ. עָנָה הָאָנוּס וְאָמַר: עַל־יְדֵי נִכְרַת, כִּי הַחֹזֵי
 כּוֹכְבִים רָאוּ וְלֹא יָדְעוּ מָה רָאוּ, כִּי שׁוֹר עוֹשֵׂין מְעוֹרוֹ
 תַּפְלִין, וְשָׂה עוֹשֵׂין מִצְמָרוֹ צִיצִית לְטָלִית, וְעַל־יְדֵיהֶם
 נִכְרַת הוּא וְזָרְעוֹ, כִּי אוֹתָן הַמְּלָכִים שְׁהִיוּ יְהוּדִים דְּרִים
 בְּמַדִּינָתָם שְׁמַלְבְּשֵׁין בְּטָלִית וְתַפְלִין הָיוּ הוֹלְכִים דְּרָךְ
 הָאֵשׁ וְלֹא הָיוּ נִזְזָקִים כָּלֵל, וְהוּא נִכְרַת עַל יְדֵי שְׁלֹא הָיוּ
 רְשָׁאִים יְהוּדִים שְׁלֹזְבֵשֵׁין טָלִית וְתַפְלִין לִישֵׁב בְּמַדִּינָתוֹ
 וְעַל־כֵּן הָיוּ הַשׁוֹר וְשָׂה שְׁבַמְזֻלוֹת שׁוֹחֲקִים מִמֶּנּוּ, כִּי
 הַחֹזֵי־כּוֹכְבִים רָאוּ וְלֹא יָדְעוּ מָה רָאוּ, וְנִכְרַת הוּא וְזָרְעוֹ
 כַּנ"ל:

נְחָרֵי אַפְרָסְמוֹן

בְּעֵינֵי הַשָּׂרִים, הָלֹא הָיָה נִשְׁמָר מִשׁוֹר וְשָׂה, וְאִיךְ בָּא שְׂיִהִיָּה נִכְרַת הוּא וְזָרְעוֹ,
 עָנָה הָאָנוּס וְאָמַר: עַל יְדֵי נִכְרַת, כִּי הַחֹזֵי כּוֹכְבִים רָאוּ, וְלֹא יָדְעוּ מָה רָאוּ,
 כִּי שׁוֹר עוֹשֵׂין מְעוֹרוֹ תַּפְלִין, וְשָׂה עוֹשֵׂין מִצְמָרוֹ צִיצִית לְטָלִית, וְעַל יְדֵיהֶם
 נִכְרַת הוּא וְזָרְעוֹ, כִּי אוֹתָן הַמְּלָכִים שְׁהִיוּ יְהוּדִים דְּרִים בְּמַדִּינָתָם, שְׁמַלְבְּשֵׁין
 בְּטָלִית וְתַפְלִין, הָיוּ הוֹלְכִים דְּרָךְ הָאֵשׁ וְלֹא הָיוּ נִזְזָקִים כָּלֵל, וְהוּא נִכְרַת
 עַל־יְדֵי שְׁלֹא הָיוּ רְשָׁאִים יְהוּדִים שְׁלֹזְבֵשֵׁין טָלִית וְתַפְלִין לִישֵׁב בְּמַדִּינָתוֹ,
 וְעַל־כֵּן הָיוּ הַשׁוֹר וְשָׂה שְׁבַמְזֻלוֹת שׁוֹחֲקִים מִמֶּנּוּ, כִּי הַחֹזֵי כּוֹכְבִים רָאוּ וְלֹא
 יָדְעוּ מָה רָאוּ, וְנִכְרַת הוּא וְזָרְעוֹ כַּנ"ל; וְכֵן הָיָה בְּמִשְׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת, שְׁאֵלוֹ
 הַמְּלָכִיּוֹת שְׁמָנְעוּ אֶת הַיְהוּדִים מִלְקִים מִצְוֹת הַתּוֹרָה בְּמַדִּינָתָם, וּבִפְרָט
 צִיצִית וְתַפְלִין, גָּפְלוּ וְנִתְבַּטְּלוּ לְגַמְרִי, וְלֹא נִשְׁאָר זָכַר מֵהֶם, וְלִהְיוֹת, הַמְּדִינּוֹת
 שְׁנָתְנוּ יָד חֲפְשִׁית לְהַיְהוּדִים לְקַים מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְלִכְנֹת בְּתֵי כְּנָסִיּוֹת וּבְתֵי
 מְדֻרָּשׁוֹת בְּמַדִּינָתָם כְּרָצוֹנָם, עָלוּ וְהִצְלִיחוּ מְאֹד בְּכָל עֲנָנָם, וְהָיָה לָהֶם שְׁפַע

למזה רגשו גוים וכו' (תהלים ב). תרעם בשבט ברזל: פן יאנף ותאבדו דרך
 כי יבער וכו': והדברים עתיקים וסתומים מאד: כל זה שמעתי: עוד
 מצאתי קצת רמזים מהמעשה זו בקפיטל הנ"ל: ננתקה את מוסרותימו,
 מוסרות הם של עור, בחינת תפלין: עבותימו, עבות הם חבלים, בחינת
 ציצית. כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה פסוק זה במסכת עבודהזרה
 (דף ג:) על ציצית ותפלין: יושב בשמים ישחק: כי השור ושה שבשמים שחקו
 מפניו: אז ידבר אלימו באפו ובחרונו יבהלמו: הכעס והבהלה והפחד הנ"ל:
 ואני נסכתי מלכי על ציון הר קדשי: אפשר הרמז בזה, כי הדמות אדם
 שהעמיד המלך הנ"ל על הר גבוה, את זה לעמות זה כי הוא כנגד המלך על
 ציון הר הקדש. כי שם כלולים כל חלקי עולם וכו' וזהו הר הנ"ל: נסכתי, לשון
 נסד ויצק: שאל ממני, כל העצות הנ"ל: גוים נחלתך ואחזתך אפסי ארץ.
 לאחו יחד כל אפסי ארץ, הינו כל שבעת חלקי עולם וכל המלכים והגוים
 לנחלה תחתיו: עבדו, זה ציצית. ביראה, זה תפלין. וגילו ברעדה: רעדה
 הנ"ל: